

CO NOVÉHO O NOVÉM ZÁKONĚ?

V Praze se ve dnech 31. července až 4. srpna sešlo výroční zasedání mezinárodní společnosti novozákonníků *Studiorum Novi Testamenti Societas* (SNTS). Bylo to zasedání jubilejní – padesáté a navíc to bylo poprvé, kdy se společnost sešla v zemi naší, východoevropské oblasti. Vyvolalo tedy přece jen určitou, ač nepříliš živou pozornost širší veřejnosti a sdělovacích prostředků. Po slavnostním shromáždění v Karolinu, kde byl předán na další rok úřad novému presidentovi společnosti (*prof. Vanhoye* z Papežského biblického institutu v Římě), měli novináři možnost položit své otázky několika členům. Celkem pochopitelně se ptali také právě na to: Co nového o Novém zákoně? Bývá to obvyklou náplní takových konferencí vědeckých společností, že si tam navzájem poví, co je nového v jejich disciplíně. Co nového tedy objevili novozákonníci?

Otázka napohled naivní a nepřiměřená. Avšak přece: I v teologii a biblických vědách lze mluvit o určitém vývoji, o aktuálních tématech apod. *Prof. Martin Hengel* se v odpověď onomu novináři – snad jako ilustraci toho, že i novozákonní věda má své objevy – pokoušel vyložit význam kumránských textů, jakožto poměrně nedávného nálezu, který vrhl nové světlo na výklad Nového zákona, neboť posunul o hodný kus vědění o židovském

náboženském světě novozákonní doby. Je pravda, že teprve nyní jsou kumránské nálezy v úplnosti publikačně zpřístupňovány veřejnosti, ale přece jen: Od nálezu uplynulo téměř tolik let, co od založení SNTS. Novinky tohoto druhu nepřicházejí v novozákonní vědě každý rok. Přicházejí jiné?

Dalo by se říci s jistou úlevou, že určitou novinkou poslední doby (snad v biblistice a teologii vůbec) je, že pomalu opadá vlna někdy až otravné honby za novinkami. Není to tak dlouho, co se zdálo (zvláště v Německu), že povinností každé další práce je přinést nějaký zcela originální vykladačský přístup a nové hermeneutiky se množily jako houby po dešti. Nyní to vypadá, nejasno zda vlivem vystřízlivění či určité únavy, že se i novozákonní věda uchyluje k méně rozmáchlé, drobnější, o to však snad poctivější práci. Snad to je klad doby chudé na velká jména a postavy: Objevuje se význam střízlivě konaného řemesla, namísto několika určujících osobností, obkroužených epigony, spíše víc solidních odborníků, namísto zaujaté tendenčnosti snaha o poctivost a vyváženost přístupu.

Pražské zasedání SNTS rozhodně tento stav odráželo: Nedošlo tu k žádné senzaci. Sotva lze prohlásit některou z přednášek, které tam zazněly, za nějak objevnou, nedošlo k žádné zásadní polemice. Došlo

spíš k mnoha setkáním a rozhovorům, nezachytitelným do nějakého výsledku. To dobře odpovídá povaze a smyslu SNTS: Je to spolek vědců, které spojuje právě jen předmět jejich bádání, zcela nezávisle na jejich východiscích a (např. věro- učných) předpokladech. Jakožto spolek přísně výběrový pěstuje SNTS odbornou úroveň novozákon- ní biblistiky jako vědy a vytváří možnost komunikace. Sama její existence vyjadřuje určitou nezávis- lost novozákonní vědy na předpo- kladech těch, kdo se jí zabývají: Určitá pravidla, která jsou uznávána všemi badateli, věřícími, nevěřícími i různě věřícími.

Stinné stránky nynějšího šedivého stavu jsou ovšem nasnadě: Zdůraz- nění řemesla (či vědeckosti) může vést k nepřístojnému přesunu zájmu na pomocné discipliny. Velké posta- vy se pojily s koncepcemi – a to byly povětšinou theologické koncepce. Jak je to se vztahem biblistiky a theologie (dogmatiky) dnes? Zdá se, že to není tak zlé. I ta střízlivá, na svoji řemeslnou vědeckost sou- středěná biblistika jakoby znovu objevovala své místo v rámci theo- logických disciplin. I když asi větši- na novozákonníků zůstává kritická vůči programu tzv. ‚biblické theo- logie‘, vztah novozákonní vědy k systematické theologii pomalu znovu získává na významu. Možná dnes spíše než ve formě filosofu- jícího ‚rozhovoru‘ se systematickou

v podobě vědomého homiletického zaměření. V každém případě se stá- vá zřetelným, že také exegetické vědy, kde theologický liberalismus snad nejdéle nacházel útočiště, dnes vykazují jeho vnitřní překonání: Ukázalo se, že svědecká zaujatost textů musí být brána vážně i z dů- vodů čistě vědecké poctivosti. Právě zde se ukazuje zřetelně (ač pro ně- které snad se zpožděním), že křes- ťanství a jeho základní svědectví lze bez obav vystavit kritice sekulárně uplatněné vědeckosti – a že křesťan- ské víře spíše prospívá než škodí, když se pokusí svým základním svědeckým textům porozumět co nejpřesněji i podle měřítek nezávislé vědy. V tom se – do jisté míry para- doxně – potvrzuje theologická úloha exegetických věd, na jejichž úrovni má SNTS nemalý podíl.

S tím souvisí druhá významná úloha, kterou dnešní novozákonní biblistika, také zásluhou SNTS, hra- je: Úloha ekumenická. Dá-li se po- vědět, že na úrovni hierarchické již po desetiletí ekumenické hnutí stag- nuje (snad posledním významným počinem byl Limský dokument o křtu, večeři Páně a ordinaci), na poli biblického bádání je již sblížení téměř úplné. Již po dlouhá léta je samozřejmé, že výsledky biblistiky jsou s užitkem a bez ostychu užívá- ny theology napříč konfesemi, eku- menické komentáře jsou již dávno samozřejmou věcí. I tady může být SNTS vzorem a její sekulární plat-

forma může být i z hlediska církevního vnímána pozitivně. S tím, jak zřejmě poroste význam výsledků biblického bádání pro dogmatiku (už opět, po vnitřním překonání liberalismu, je možno je brát vážně), se bude prohlubovat i její vliv eku-

menický. Tak i SNTS jako důsledně necírkevní organizace a odborná bibliotéka, která nejednomu theologovi připadá nezáživná, mohou mnoho znamenat pro církev (i její teologii).

Jan Roskovec

STARÝ ZÁKON V UMĚNÍ (The Old Testament in the Arts)

Tak se jmenoval festival konaný v Praze (3.–17. září 1995) z iniciativy izraelského velvyslance v České republice Moshe Yegara a pod záštitou prezidenta Václava Havla. Tento podnik, který neměl v naší zemi – a patrně ani jinde ve světě – obdobu, přesvědčoval citlivého zájemce o zcela mimořádném vlivu Starého zákona na všechny oblasti a druhy umění (výtvarné, literární, hudební aj.). Cestou medií (rozhlas, televize, tisk) se hlasu starozákonního poselství dostalo vskutku široké publicity. Jako aktivní účastník některých festivalových akcí připomínám alespoň výstavu Starý zákon v knižní kultuře v Čechách, instalovanou v ambitech Strahovského kláštera (tvůrci scénáře O. Nytrová a M. Balabán), mezinárodní akademické symposion Starý zákon jako inspirace v kultuře (The Old Testament as Inspiration in Culture), dirigentované skvěle M. Prudkým (poměrně početnou delegaci tvořili

Izraelci, zvláště izraelské vědecké a kulturní pracovnice; přítomen byl věhlasný jeruzalémský profesor Talmon; z českých starozákonních badatelů přispěli studii M. Prudký, J. Heller a M. Balabán, přečten byl referát nepřítomného S. Segerta), Jeruzalémský symfonický orchestr s dirigentem Davidem Shallonem (Verdí, Lee, Dvořák, Bernstein, Goldmark), výstavu Nevěsta v uzavřené zahradě v Národní galerii (Anežský klášter) citlivě uvedenou M. Zlatohlávkem a výstavu v Roudnici n/L (motivy Starého zákona v českém výtvarném umění 20. století).

Stará antická literatura se stala vzorem, inspirací a v jistém smyslu i normou evropského, a ovšem i českého umění. A nebyl to Homér, ani Epos o Gilgamešovi, ani Upanišady. Byla to zvěstná literatura Starého zákona. Hebrejský kvas. Postavy bojovníků a mučedníků. Existence obtížena zatímností: Kazatel – osvěcena hospodinovskou pravdou, Iza-